

Timár János
(1921–2011)

Hosszú, termékeny és küzdelmes élet ért véget. Timár János annak a nagy közgazdász-generációnak egyik jelentős képviselője volt, amelynek tagjai az Országos Tervhivatalban s annak vonzáskörében váltak meghatározó kutatóvá vagy szakpolitikussá. Hosszan lehetne sorolni azok nevét e generációból – Jánosy Ferenc-től Kovács Jánoson és Hetényi Istvánon át Ehrlich Éváig –, akikkel immár őt is együtt kell gyászolnunk.

Békéscsabán született, Erdélyből áttelepült szülők harmadik gyermekeként. Felsőke-rekedelmi iskolában érettségizik. 21 éves, amikor 1942-ben munkaszolgálatra hívják be, ahonnan 1944 végén megszökik, s a fővárosban bujkálva éri a felszabadulást. Szüleivel, akiket deportáltak, már nem találkozhatott. Nem meglepő, hogy ezt írja fiatalságáról: „ifjúságomat a 20. század legszörnyűbb tragédiája, a második világháború és a zsidóüldözés zárta le”.¹

A baloldali fiatalember a felszabadulás után hamar bizalmi állásokba és az oktatási szakpolitika formálásának közelébe kerül. Rövid ideig a Veres Péter vezette Földműves-szövetkezetek Országos Központjában személyzetis, majd a Magyar Országos Szövetkezeti Központban a szövetkezeti vezetőképzés megszervezését kapja feladatul Erdei Ferenc-től, aki 1949-ben, amikor miniszter lesz, rábízta a mezőgazdasági szakoktatás irányítását. 1952-ben azután, „a szocializmusellenes cselekedetek” vádjá alól ugyan felmentve, de a „vezetésben elkövetett módszerbeli hibák” miatt elmarasztalva, áthelyezik a Mezőgazdasági Vízépítő Vállalathoz segédkönyvelőnek.

Az angyalföldi gyárból 1959-ben Cukor György hívására a Közgazdaságtudományi Intézetbe kerül. Ekkor köteleződik el életre szólóan a munkaerő- és az oktatástervezés s a hozzá kapcsolódó oktatáspolitikai-kutatás és -formálás mellett. Az intézetben írt munkái nyomán kerül át 1960-ban az Országos Tervhivatalba, ahol a távlati foglalkoztatáspolitikai stratégia kidolgozásával kezd foglalkozni, majd 1969-től a munkaerő- és életszínvonal távlati tervezési bizottságában tevékenykedik. A bizottság munkáját lezáró összegzésről így ír 2001-ben: „a kormányzati oktatáspolitikai leg súlyosabb kritikája – véleményem szerint – az, hogy az elmúlt három évtized alatt egyetlen nyilvánosságra került minisztériumi dokumentum sem közelítette meg ennek az 1971-es összefoglalónak a színvonalát”.²

1974-ben a közgazdasági egyetemre kerül, a munkatudományi tanszék élére. Bár a következő másfél évtizedben elsősorban a tanszék és a munkagazdaságtan-oktatás fejlesztése s mellette az UNESCO és a Világbank nemzetközi szakértői megbízásainak teljesítése kötötte le figyelmét (jó néhány afrikai ország távlati foglalkoztatáspolitikai és oktatáspolitikai stratégiájának kidolgozásához adott tanácsokat), nem szakad el a hazai oktatáspolitikai kutatásától, amint erről számos akkori publikációja tanúskodik.

Sikeres egyetemi műhelyteremtő munkájának eredményeként olyan fiatal kutatók nőttek fel a tanszékén, akik mára a munka- és oktatás-gazdaságtan széles körben ismert és elismert szakembereivé váltak.

¹ Életregény. Szubjektív adalékok a 20. század objektív történelméhez. Noran Kiadó Kft., Budapest, 2005, 9. o.

² Ötven év vitái az oktatáspolitikáról. Educatio, 2001. 4. sz.

1987-ben köszönt le a tanszékvezetői posztról, de munkássága egyáltalán nem tört meg. 1988-ban lett az MTA doktora, s 1990-ig két könyvet is megjelentetett.³ Míg az utóbbi a tanszék-vezetésével dolgozta ki az oktatási és a munkaügyi minisztérium társelnöksége alatt működő emberi erőforrások távlati fejlesztési bizottságának munkaanyagát,⁴ amely a rendszerváltást követően az első és mindmáig egyetlen kísérlet volt a felsőoktatás átfogó fejlesztési stratégiájának kimunkálására. Részt vett az OECD és az Oktatási Minisztérium által közösen létrehozott *ad hoc* munkacsoport tevékenységében, amely az iskolából a munka világába vezető átmenetet elemezte.⁵ 2001-ben pedig megjelenik e sorok írójával közös munkája, a *Tudásgyár vagy papírgyár?* című könyve,⁶ amelyet számos további közös publikációjuk követ. 2005-ben lát napvilágot Timár János önéletrégenye, s szinte haláláig minden évben megjelenik tőle néhány oktatáspolitikai tárgyú cikk vagy publicisztikai írás.

Timár János otthoni dolgozószobájában volt egy rézmetszet, amely Don Quijotét és Sancho Panzát ábrázolta. Remélem, nem sértő, ha őt magát olyan Don Quijotéhoz hasonlítom, akinek Dulcineája a hosszú távú munkaerőtervekre támaszkodó stratégiai oktatás-tervezés és az erre építkező tudatos oktatáspolitikai volt. De hadd tegyem azonnal hozzá, hogy munkásságából nem csupán ezt a tudományos elkötelezettségét kell kiemelni, hanem azt is, ahogyan a közpolitikai munkát összekapcsolta a tudományos, illetve professzionális igényességgel és a korrekt, átlátható vitakultúrával.

Alighanem fanyarul mosolyogna azon, hogy miután a rendszerváltást követően mind a munkagazdászok, mind a szakpolitikusok hosszú ideig lehetetlennek tartották a hosszú távú munkaerő-prognózisok kidolgozását, ma 10 ágazatra és 200 foglalkozási csoportra közép- és hosszú távra készül ilyen előrejelzés – valószínűleg sokan a résztvevők közül korábban lehetetlennek minősítették az efféle prognóziskészítést. Mint ahogy azt is joggal furcsállhatná, hogy azok a felsőoktatási problémák, amelyeket a Tudásgyárban tíz évvel ezelőtt leirtunk, mára váltak az új oktatáspolitikai kurzus megoldandó céljaivá – csak éppen valamiféle gazdaságtól elszakadt akadémiai minőséget hangoztatva, s úgy, hogy még csak készülnek azok az említett munkaerő-prognózisok, amelyekre ez a felsőoktatás-politika ráépülhetne.

Befejezésül egy visszatekintő tanulmányában tíz évvel ezelőtt papírra vetett gondolatát szeretném idézni, amely munkásságának *ars poeticája* lehetne – talán annak is szánta: „Madách a 19. század vesztes szabadságharca és forradalma után nem tudta Ádámot az angliai színtéren túl, más országba, más útra vezetni. Korának és személyes hitének megfelelően a zárszót az Úr szájába adta: »Ember, küzdj és bízva bízzál... Én a magam erkölce és hite szerint próbáltam eddig is Ádám útján járni. Semmi okát nem látom, hogy ne folytassam utamat mindaddig, amíg járni tudok. És eleget éltem és tapasztaltam ahhoz, hogy lássam, mindig voltak és lesznek új Ádámok, akik új utat keresnek, és a korábbiaknál sikeresebben szállnak szembe a téveszmékkel, az önrédekkel, a gyűlölettel és a gonoszsággal. És ami nem sikerült a tegnapi fiatalnak, az sikerülhet az utánam jövőknek. Ennek szilárd tudata nekem is elég.»⁷

Polónyi István

³ Hatalom és döntésképtelenség (KJK, Budapest, 1989), A munkaerő-kínálat gazdaságtana (Aula, Budapest, 1990).

⁴ Munkaerő-kereslet és -kínálat, 1995–2010. (Szakmai vezető: *Timár János*, Szerkesztő: *Gállos János*) Munkaügyi Minisztérium–Világbank, Emberi Erőforrás-fejlesztési Program, 1996.

⁵ Átmenet a tanulásból a munka világába. Szerk.: *Timár János*. OECD-tanulmányok, PHARE, 1999.

⁶ *Tudásgyár vagy papírgyár?* Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2001.

⁷ Ötven év vitái az oktatáspolitikáról. Educatio, 2001. 4. sz.